

bilis prior pars proposita, nimurum non eodem die peccasse Evam, quo formata, seu producta est: nec Adam in eodem die peccasse, in quo vel creatus, vel in Paradisum translatus est. Unde consequenter sequitur, non fuisse primos homines de Paradiso ejectos in eodem die in quo eum incolere coeperunt. Ratio est, quia Adam et Eva in eodem die, in quo peccarunt, de Paradiso ejecti sunt: ergo sicut non peccarunt eodem die, quo fuerunt in Paradisum introducti, sed post aliquod tempus, ita nec fuerunt in eodem die inde ejecti, in quo illuc intraverant. Consequens evidens: et antecedens valde probabiliter colligitur ex contextu Gen. 3. Nam post narrationem lapsus utriusque parentis, additur: *Et aperti sunt oculi amborum, et fecerunt sibi perizomata, et cum audissent vocem Domini Dei ambulantis in Paradiso ad auram post meridiem, etc.* Ex qua verborum ferie videtur colligi, omnia illa eodem die contigisse: tum quia ipse contextus, et modus loquendi hoc indicant: tum etiam quia sunt illa omnia moraliter valde conjuncta, et facile poterant, quasi continue fieri; tum præterea, quia vox illa, *post meridiem*, tacite refertur ad eundem diem, in quo Adam et Eva peccaverant, et videre suam nuditatem, et erubescere, illamque operire coepérant; tum etiam, quia hæc celeritas divinae admonitionis et castigationis opus fuit magnæ misericordiæ, justitiæ, ac providentiæ. Misericordiæ, ut illi homines a Deo ipso moniti, ac correcti citius ad gratiam redirent. Justitiæ, quia Deus comminatus fuerat eis, quod in quacumque die comederent, essent morituri, id est, mortales efficiendi: ac proinde indigni, ac incapaces illius loci: ideoque ratio justitiæ postulabat, ut ab esu ligni vitæ statim longarentur. Fuit etiam opus convenientis providentiæ, ne forte, si in Paradiso post peccatum pernoctarent, ibi coirent cum voluptate, et fortasse cum nova culpa saltem veniali, quod in loco illo non decebat.

12. Concluditur tandem prior pars secundæ opinionis in n. 7.—Unde tandem concluditur, primos parentes, non tantum per sex, vel septem horas, ut aliqui dixerunt vel novem, aut decem, ut alii voluerunt, referturque in addit. ad Petr. Com. in hist. sui c. 24, in Gen., de quo plures opiniones refert Abulensis, Gen. 13, q. 106, et sequentibus, sed plusquam per unum naturalem diem in Paradiso habitasse. Probatur prius de Adam, quia creatus creditur in initio sexti diei circa ortum Solis, et paulo post translatus in Paradisum, ut supra ostendit, et illo die non peccavit, ut diximus, nec in sequenti est ejectus de Paradiso, nisi prope Solis occasum, ut etiam vidimus. Ergo licet demus, peccasse, et ejectum fuisse altero die post creationem, necessario dicendum est, fuisse in Paradiso, saltem per diem naturalem cum dimidio, vel circiter, et hæc ratio cum proportione de Eva procedit, excepta illa mors, quæ inter Adami translationem et Eveæ productionem interposita est, nam tanto tempore fuit diutius in Paradiso Adam, quam Eva. Sed, ut supra dixi, brevis fuit illa mors: et sic etiam concluditur Evans plusquam per diem naturalem in Paradiso fuisse. Et in his concordant Abulensis, in c. 13 Gen., q. 107 et 108, et Perierius, l. 6, in Gen., disp. de hac re, q. 2.

13. *Suadetur etiam prima pars prædictæ opinionis de incertitudine temporis.*—An vero inhabitatio illa Paradisi per plures integros dies duraverit, incertum est, prout in altera parte nostre resolutionis proposui, quia non possumus cum fundamento affirmare, an secundo, vel tertio, aut quarto die a creationis sua die primi homines peccaverint. Perierius vero eadem questione postquintam propositionem divinat (ut ipse ait) primos homines peccasse prima feria sexta sequente post illam, in qua creati sunt, id est, post octo dies, quos fere totos in Paradiso feliciter vixerunt: et dicitur dupli conjectura: Una est, quia verisimile est, Christum fuisse incarnatum, et mortuum in illo die, in quo Adam peccavit, et ejectus est e Paradiso. Altera est, quia modo salvator sententia Patrum dicentium Adamum peccasse eodem die, quo fuit conditus: intelligi enim potest, de eodem non numero, sed quasi specie, seu simili in ordine feriarum hebdomadæ. Sed neutra conjectura suadet. Quia satis est, quod Christus eodem die conceptus et mortuus fuerit, propter recreandum hominem, quo die ipse fuit conditus. Et si qui sunt Patres, dicentes Adam peccasse eodem die, in quo creatus est, de eodem numero aperte loquuntur, ut patet ex verbis Irenæi supra citatis, et aliis. Aliunde vero obstat illi existimationi, quo Patres sequenter docent, Adam et Evans in Paradiso virgines permanuisse: et specialiter tradit Hieronymus, ep. 22, de Custod. virg. ad Eustoch., et lib. 4, contra Jovinian., et Augustinus, d. serm. 63, de Temp. et in questionibus ex veter. Test. illi attributis, q. 8, et lib. 9, Gen. ad lit., cap. 4, ubi rationem reddit: *Quia mox creata muliere, priusquam coirent, facta est illa transgressio, cuius merito de loco voluptatis exierunt.* Quæ ratio

non congruit, si octo dies integros in Paradiso innocentes extiterunt. Quod si dicatur: ideo non convenisse, quia expectabant divinam monitionem, ut ibidem objicit Augustinus. Respondemus imprimis cum eodem Augustino, lib. 11, c. 41, id sine ratione fictum esse. *Nam illud tunc legitimum esset, cum primum fieri potuisset.* Est ergo verisimilius quod Abulensis supra, conjectat, peccasse primos parentes altera die, post creationem, et eodem die fuisse ejectos. Neque obstat quod illa fuerit dies sabbati, quia Deus in eo requievit ab opere creationis, non gubernationis: et ideo merito potuit in eo justum judicium cum misericordia conjunctum exercere.

CAPUT IX.

AN PRIMI PARENTES SUI PECCATI VENIAM CONSEQUI POTUERINT, VEL ETIAM CONSECTU FUERINT ET AETERNALEM SALUTEM.

1. *Prima assertio ejusque probationes, quoad potentiam absolutam.*—Quamvis hæc quæstio ad rerum productionem non pertineat, est tamen adeo connexa praecedentibus, ut illis electis, statim sui desiderium excitet: ideoque prætermitti non potuit, præsertim cum breviter possit expediti. Tria igitur puncta in titulo tanguntur, unum de potestate obtinendi peccati commissi remissionem: aliud de facto, quoad gratiæ reparationem: et tertium etiam de facto quoad consecutionem gloriæ. Circa primum duo in peccato distinguenda sunt; culpa scilicet et poena: quæ duplex etiam est: una præsentis vitæ, alia vitæ futuræ. Potestas etiam distingui potest, vel in potentiam Dei absolutam, vel in ordinatam. Non est ergo dubium de potentia absoluta. Sic enim non solum fide certum, sed etiam ratione evidens est, peccatum primorum parentum fuisse remissibile quoad omnia, id est, quoad culpam et omnes poenas. Probatur: tum quia divina bonitas et potentia est infinita, et ex parte effectus nulla repugnantia ostendi potest; tum etiam, quia Angelorum peccatum fuit hoc modo remissibile, considerata nuda extrinseca potestate Dei, ut supra ostensum est, tum denique, quia *cor hominis*, et *Angeli in manu Dei est, et quocumque voluerit, vertet illud.* Et alioqui est supremus Dominus, qui omnem poenam condonare, et omnem ejus reatum auferre potest.

2. *De ordinaria arguitur pro parte negante.*—De potentia vero ordinata potest nonnullam

dubitacionem facere exemplum Angelorum, quibus nullum peccatum remissum est: quod est judicium, secundum ordinatam potentiam non fuisse illis remiscibile, id est, non fuisse illis concessam viam ad remissionem peccati obtinendam, quia si concessa fuisset, in aliquo ex tanta multitudine factum esset, cum effectus esset contingens. Ergo idem judicandum est de hominibus in statu innocentia peccantibus. Probatur consequentia, quia non sunt magnis digni venia homines in tali statu peccantes, quam Angeli; tum, quia tanta facilitate poterant cavere peccatum, sicut Angeli, tum etiam, quia cum essent inferioris naturæ, per æqualem superbiam, appetendo similitudinem Dei peccaverunt; tum denique, quia servata proportione, majoribus donis, ac beneficiis Dei præventi fuerant, ad innocentiam custodiendam, quam Angeli.

3. *Assertio secunda de fide quoad dictam potentiam ordinariam probatur.*—Nihilominus de fide certum est potuisse Adamum et Evans secundum ordinariam potentiam et legem a Deo statutam, veniam sui peccati consequi saltem quoad culpam. Hoc probatur ex punto sequenti. Nam ostendemus hanc peccati veniam datam esse primis parentibus: ergo si gnum est, potuisse illam de lege consequi. Probatur consequentia, quia non est id factum per miraculum, nec per dispensationem in aliqua lege. Ubi enim talis lex ostendi potest? Quin potius leges illæ universales: *In quacumque hora ingemuerit peccator, etc. Convertimini, et convertar, etc., non minus primos parentes, quam ceteros homines comprehendunt, cum universales sint de omnibus hominibus peccatoribus.* Imo Patres ad Angelos damnatos illas extendunt, quantum est ex parte Dei. De quo dixit Bernardus, in tract. de Gradib. humil., circa primum gradum superbiæ, § *Hæc inquam: Sic temperat in vindicta sententiam, ut si velis resipiscere (loquitur ad Luciferum) non neget veniam, secundum autem duritiam tuam, et cor impænitens, non possis velle, et ideo nec pena carere.*

Ad argumentum in n. 2. — Et ita satisfit rationi dubitandi propositæ. Nam in hoc Angelus et homo æquiparantur, quod si uterque pœnitentiam ageret, uterque veniam obtinet. Sed differunt, quod Angelo peccanti non est diuturna via concessa ad pœnitentiam agendum, ut vidimus suo loco: homini autem concessa est. Quæ differentia non est in gravitate peccati, nec ex diversa facilitate vitandi illud: nec ex majori, vel minori ingratitudine

ob inaequalia beneficia recepta : quamvis in his omnibus Lucifer Adamum superaverit : sed oritur ex diversa conditione, et capacitate naturæ. Nam Angelus propter proprium cognoscendi et eligendi modum, brevissimam postulat moram ad beatitudinem promerendam, vel amittendam , ut supra visum est : homo autem diuturno tempore suum perficit iter, propter tardiorum modum intelligendi : et maiorem voluntatis, et electionis mutabilitatem, et ideo etiam status innocentiae duraret , tempus viæ in hominibus longum, ac diuturnum fuisse, ut in fine libri sequentis, videbimus. Hinc ergo factum est, ut Adam post transgressionem in statu viæ, usque ad mortem relictus fuerit ; et inde consequens fuit ut ad agendum pœnitentiam fuerit adjutus : ac proinde secundum ordinariam legem pœcati veniam consequi potuerit.

5. *Prædicta assertio procedit etiam de pœna alterius ritæ.* — *Quid de pœnis hujus ritæ.* — Hæc autem de remissione peccati quoad culpam dicta sunt, et consequenter de pœnis, quæ in futuram vitam reservantur, verum habet. Nam pœna æterna necessario cum culpa remittitur : temporalis autem pœna licet non ex necessitate simul cum culpa auferatur remitti tamen potest : si peccator velit quantum potest, et debet agere pœnitentiam, vel cum primum de culpa vehementer dolet, vel postea satisfactionem addendo : si remissius conversus fuit. Hæc autem pœnitendi, vel satisfaciendi lex, et potestas non minus in primis hominibus, quam in suis posteris locum habuit : nec minus in prima transgressione , quam in cæteris, si quas postea forte commiserunt. At vero quoad pœnas temporales hujus vite, fuit illud peccatum irremissibile secundum ordinationem divinam. Illa enim lex Dei, *In quacumque die comederas, morte morieris*, omnino absoluta fuit, et ab omni conditione, si pœnitentiam non egeris, vel alia simili libera : ideoque non obstante quacumque pœnitentia Adæ, tam in illo, quam in posteris executioni mandata est. Idemque est de justitiæ originalis amissione quoad dona propria illius justitiæ ultra gratiam sanctificantem, et ejus dona, et ita non solum transgressione ablata est Adamo justitia, sed etiam propter nullam pœnitentiam illis amplius restituta est.

6. Idem cernere licet in poena exilii a Paradiso, quia licet Adam in Paradiso sufficienter de peccato doluisset, vel fortasse ad vocem Dei interius doluerit, nihilominus a Paradiso

perpetuo relegatus est, ita ut non posset amplius redditum ad illum promereri, quod satis experientia monstravit. Quapropter per exaggerationem, et concionatorum morem existimo dictum ab Augustino, serm. 19, de Sanctis, qui est 3, de Annuntiat., non fuisse Adamum a Paradiso excludendum, si statim magna cum humilitate, et sine excusatione, veniam a Deo postulasset. Hoc enim rigore sumptum, non solum est incertum, quia de tali DEI promissione non constat, sed etiam contra alteram Dei legem, *In quacumque die, etc.*, esse videtur. Quia si homo a Paradiso non exularet propter humilem conversionem, per esum ligni vitæ perpetuo vivere potuisset : et sic pœnam mortis per pœnitentiam evaderet , quod (ut existimo) dici non potest. Eo vel maxime , quod sera pœnitentia si in reipsa alteri æqualis sit, non est minus efficax propter solam temporis dilationem : sed per nullam pœnitentiam potuit Adam postea mortem evadere : ergo nec in principio potuisset. Ratio vero omnium est, quia pœnæ hujus vite non impediunt viam salutis, et potius deservire possunt ad meritum, et ad majorem de peccato commisso pœnitentiam agendam. Et ideo eorum remissio non fuit primis hominibus per pœnitentiam promissa, sicut nec nobis promittitur, ut in proprio tractatu diximus.

7. *Tertia assertio Adamum suæ primæ transgressionis veniam obtinuisse.* — *Probatur primo ex Sapientia 10.* — Circa secundum punctum, haeretici, qui dixerunt Adamum damnatum esse, præcipuam causam damnationis ejus in primum ejus peccatum retulisse videntur, ut in puncto sequenti videbimus : et consequenter negarunt peccatum illud fuisse remissum Adamo. Aliquid enim ex scriptoribus catholicis antiquis, qui librum Sapientie, ut canonicum, non admittebant, rem hanc dubiam et incertam esse dixerunt, quia extra illum librum, nihil de hac re in Scriptura sacra invenitur ; et ita opinatus est Rupertus, l. 4, in Gen., c. 30 et 31. Jam vero certissimum est, Adam suæ primæ transgressionis veniam fuisse assecutum. Probatur, quia id de fide certum est, librum Sapientie esse canonicum, ut definit Concilium Tridentini, sess. 4, ut alia antiquiora omissa: sed in cap. 10, ejus libri diserte dicitur. *Hæc (id est, Sapientia) illum, qui primus formatus est a Deo Pater orbis terrarum, cum solus esset creatus, custodivit, et eduxit illum a delicto suo*, id est, a peccato suo illum liberavit, et in gratiam restituit. Non enim aliter homo a peccato educitur. Unde licet ex

hoc loco non evidenter colligatur Adam esse vocasse Deum Adam, eum ad confessionem inbeatum, seu salvum (ut infra ex Augustino et Anselmo, referemus, et rationem reddemus), nihilominus plane convincit, et apud me plenam fidem facit, quod a primo peccato justificatus fuerit. Omnino enim violenta, et improbabilis est expositio Cantacuzeni quam ibi refert Lorinus, quod educere Adamum de delicto suo fuerit illi dare præceptum, quo servato, in peccatum non incidet. Itaque impositio n illius præcepti vocat educationem a delicto. Sed contra proprietatem verborum, et per metaphoram inusitatam, et adeo impropriam, ut accommodari non possit. Nam præcepti impositio quodammodo est occasio delicti : propter quod Paulus legem veterem legem mortis appellat. Unde (si ita loqui licet) potius inductio, quam eductio delicti dici poterat. Nam multo esse a tali delicto liberior homo, si præceptum ei non fuisse impositum. Denique eductio a delicto supponit delictum in persona, quæ ab illo educitur, et verbum *eduxit* refert opus educationis, quod vere factum est. At vero impositio præcepti nec supponit delictum, a quo hominem educeret, nec cum effectu præservavit hominem a delicto, ut illo modo illum a delicto eduxisse dici posset. Est ergo clarus litteralis sensus, a quo recedere in tam aperta sententia, erroneum esset.

8. *Probatur deinde assertio ex Patribus.* — Acedit communis sententia Patrum : nam qui de salute æterna Adami testificantur, a fortiori docent fuisse illi peccatum remissum, quia, qui semel peccavit, sine peccati remissione non potest salvari. Et hos Patres in puncto sequenti referemus. Specialiter vero Adamum pœnitentiam illius peccati egisse, et veniam obtinuisse, affirmant Gregorius, l. 6, epist. 31, alias c. 195. *Adam (inquit) postmodum per pœnitentiam ad vitam redit.* Hilarius, can. 8, in Matth. *In Adami (inquit) peccato universi gentibus remittit.* Augustinus, serm. 104, de Tempore, *Adam, quia interroganti Domino confessus est peccatum, quod commisit; venia redditus est*; et Irenæus, lib. 3, c. 37, *Intellexit (inquit) transgressionis fecit pœnitentiam, pœnitentibus autem largitur benitatem suam Deus*: et hanc pœnitentiam, dicit, ostenditse Adamum, *Faciendo sibi cinctorum ex foliis fucus, quæ carnem possent affligere.* Tertullianus etiam, l. de Pœnit., in verbis ultimis, *Ipse quoque (ait) humanæ, et ostensæ in Dominum princeps Adam, exomologesi restitutus in Paradisum suum, non tacet*: et l. contr. Marci., cap. 25, latius expendens locum Gen. 3, dicit,

10. *Circa tertium punctum hæresis Tatiani*